

**Recenzió: Meusburger, Peter; Schuch, Thomas
(szerk.) (2011): *Wissenschaftsatlas der Universität
Heidelberg*. Knittlingen, Verlag Bibliotheca Palatina**

A heidelbergi Egyetem alapításának 625. évfordulójára, az egyetem rektorának, a geográfus Bernhard Eitelnek a megbízásából készült el a Heidelbergi Egyetem Tudományatlasza című korszakteremtő, monumentális alkotás. Korszakalkotó, mivel a geográfiai és történelmi atlaszok műfajában született, a fókuszban pedig egy-egy kisebb-nagyobb kiterjedésű térség, régió vagy város földrajzi jellegzetességei és története állnak. Az egyetem és a lipcsei székhelyű Institut für Länderkunde közötti együttműködés eredményeként egy nagymultú intézmény atlaszát és ugyanakkor névjegykártyáját tartja kezében az olvasó. Ez jóval több, mint egy intézménytörténet, a „Ruperto Carola” tudománytörténete és térbeli kapcsolatrendszere is bemutatásra kerül, gazdag és változatos szövegek, térképek, fényképek és ábrák segítségével. Lehetetlen, hogy egy recenzióban visszaadjuk a publikált tartalmakat, csupán néhány, számunkra fontosabb tényre kell szorítkoznunk.

Mindenekelőtt ki kell emelnünk a Peter Meusburger tollából származó bevezető tanulmányokat, valamint Sebastian Lentz keretes írását („Miért egy tudományatlasz?”), amelyek a téma- és műfajválasztás modellértékű módszertani és elméleti megalapozását nyújtják egy új, a „geography of science” által bemutatott perspektívából. Ez azt jelenti, hogy a tudás termelése és térbeli diffúziója, a tudósok szakmai pályafutása, a tudományos intézmények fejlődése csak akkor magyarázható kielégítő módon, ha ismerjük az érintett intézmények, tudósok hálózatait, térbeli együttműködési kapcsolatait és területi mobilitását. A tanulmányok kiemelik a vizualizáció jelentőségét, valamint az oktatás térszervező szerepét. Ugyanakkor, az elméleti bevezető kihangsúlyozza az egyetem, és általánosan minden központi intézmény tágabb, helyi- és regionális beágyazottságának tényét és fontosságát, ezzel kimerítő és megalapozott választ nyújtva a geográfusok adott témához való hozzájárulásának kérdésköréhez is. Más szavakkal, gondolatébresztő lehet egyetemeink vezetői számára is a tudományos praxis térbeliségének fontossága. Tudományos projektek sikerét, fiatal kutatóink és oktatóink karrierjét nem csak olyan egyéni tényezők határozzák meg, mint az intelligencia vagy kreativitás, hanem létfontosságú az a tudományos milió vagy környezet is, amely intézményenként eltérő mértékben nyitott az új fogalmak, a technikai újítások vagy a paradigmaticus változások befogadására.

Fontos kiemelni, hogy az atlasznak jelentős erdélyi vonatkozásai is vannak: Heidelberg az erdélyiek nyugati egyetemre járásának kiemelkedő célpontjává vált, a reformációt követően. Az 1558-as egyetemi átszervezést követően Heidelberg a „református Európa” szellemi központjává emelkedik. 1560–1620 között számos erdélyi hallgatott teológiát Heidelbergben, a magyarországi diákokkal együtt a legszámosabb külföldi csoportot képezve (207 diák). További erdélyi vonatkozásokat fedezünk fel a heidelbergi professzorok születési helyét illetően. 1803–1932 között találunk négy erdélyit is: egy-egy székelykeresztúri, szászrégeni, nagyváradi és temesvári születésű professzort. Egyébként ezzel a kérdéskörrel egy egész fejezet foglalkozik (szerzői Peter

Meusburger és Probáld Ferenc), bizonyítva a heidelbergi szellemi központtal kialakított kapcsolatok jelentőségét. Később, a 19. és 20. század során Berlin, Lipcse, Halle és Jéna is megelőzték Heidelberget az erdélyi és magyarországi diákok egyetemlátogatási preferenciái között. A legfontosabb diákokat kibocsátó központok közül kiemelkedtek sorrendben: Nagyszében, Brassó, Szászmedgyes, Beszterce, Segesvár, Szászrégen és Kolozsvár.

Nem tekinthetünk el az egyetem kontinuitásokkal és törésvonalakkal jelzett történetének rendkívül látványos bemutatásától sem. Kiemelkedő az egyetem történetének 19. századi szakasza – a heidelbergi mítosz alapozó korszaka –, amikor olyan kiemelkedő tudósok alkottak és hoztak létre valódi iskolákat, mint Robert Wilhelm Bunsen (kémia), Gustav Robert Kirchhoff (fizika), Hermann von Helmholtz (biológia), Max Weber (szociológia), Alfred Weber (gazdaságtan), Alfred Hettner (geográfia) stb. Az első világháborút követő események visszaesést jelentenek Heidelberg tudományos életében is, majd a második világháborút követően újabb fellendülés következik. Ma az intézmény Németország elit egyetemeinek szűk köréhez tartozik, a kiválósági kezdeményezés egyik főszereplője. Nemzetközi rangú kutatóközpontok (csillagászat, biokémia, molekuláris biológia stb.), Nobel-díjasok, nagy hírnévnek örvendő rektorok, a kitűnően felszerelt egyetemi könyvtár, az egyetemi levéltár fémjelzik a patinás intézmény előkelő pozícióját. Heidelberg kiemelkedő helyét a nemzetközi tudományos életben nem csupán az egyetem biztosítja, hanem egy sor egyéb intézmény is: a Heidelbergi Tudományos Akadémia, a Német Rákkutató Központ, négy Max Planck Intézet, a Judaisztikai Tanulmányok Főiskola, vagy a Pedagógiai Főiskola. Ezek az intézmények kb. 23 000 alkalmazottat foglalkoztatnak (a város összlakossága kb. 135 000 fő), tehát egy igazi egyetemi városról beszélhetünk.

A Heidelbergi Egyetem Tudományatlasza példaértékű, úttörő alkotás, amely reményeim szerint követőkre talál más országokban is.